

Opis ryzyka rynkowych instrumentów finansowych

Wstęp

Celem dokumentu jest przekazanie Klientowi sklasyfikowanemu przez Bank, zgodnie z Dyrektywą MiFIDⁱ, do kategorii klientów detalicznych lub klientów profesjonalnych lub uprawnionych kontrahentów - ogólnego opisu istoty instrumentów finansowych rynku nieregulowanego (OTC) oraz ryzyka związanego z inwestowaniem w te instrumenty.

Niniejsze opracowanie nie stanowi żadnej formy doradztwa inwestycyjnego (ani innego rodzaju doradztwa), nie ma również charakteru rekomendacji dotyczących zawierania transakcji w zakresie wskazanych w nim instrumentów finansowych.

Przed podjęciem decyzji o zawarciu danej transakcji, każdy Klient powinien rozważyć we własnym zakresie, czy taka transakcja odpowiada jego wiedzy i doświadczeniu w zakresie produktów, sytuacji finansowej i stawianym celom a także, jeśli to konieczne, powinien zwrócić się po profesjonalne doradztwo.

A. Zasady ogólne

A.1. Instrumenty rynku pieniężnego a instrumenty pochodne

A.1.1. Instrumenty rynku pieniężnego

Instrumenty rynku pieniężnego – to instrumenty finansowe, które implikują powstanie przepływu gotówkowego kwoty nominalnej. Przykłady – to natychmiastowe transakcje wymiany walut, kredyty, depozyty, akcje i obligacje.

A.1.2. Instrumenty pochodne (derywaty)

Instrument pochodny – to instrument finansowy, którego wartość zależy od lub jest pochodną jednego (lub więcej) aktywów bazowych. Najbardziej popularne aktywa bazowe – to akcje, obligacje, towary, waluty, stopy procentowe i indeksy rynkowe. Instrumenty pochodne można podzielić ze względu na rynek obrotu na: instrumenty notowane na giełdzie oraz instrumenty pozagiełdowe (OTC).

A.2. Rodzaje instrumentów pochodnych

Najbardziej popularne podstawowe instrumenty pochodne:

FX Forward – Kontrakt pomiędzy dwiema stronami na zakup lub sprzedaż waluty w określonym dniu w przyszłości oraz po określonej cenie.

Kontrakt Swap – Swap to umowa między dwiema stronami, co do wymiany płatności związanych z instrumentem bazowym we wcześniej określonym czasie.

Opcja kupna /Call/ – Kontrakt, który daje posiadaczowi prawo (ale nie obowiązek) zakupu określonej ilości instrumentów bazowych (aktywa bazowego) po określonej cenie w ustalonym okresie lub momencie. Za uzyskanie prawa, kupujący płaci sprzedającemu premię.

Opcja sprzedaży /Put/ – Kontrakt, który daje posiadaczowi prawo (ale nie obowiązek) sprzedaży określonej ilości instrumentów bazowych (aktywa bazowego) po określonej cenie w ustalonym okresie lub momencie. Za uzyskanie prawa, kupujący płaci sprzedającemu premię.

Opcja Cap – Kontrakt, który daje posiadaczowi prawo (ale nie obowiązek) do otrzymania od sprzedającego opcję kwoty różnicy pomiędzy poziomem rynkowej stopy procentowej a poziomem uzgodnionej w transakcji stopy realizacji Cap, w przypadku gdy rynkowa stopa procentowa jest wyższa od stopy realizacji Cap. Za uzyskanie prawa, kupujący płaci sprzedającemu premię.

Opcja Floor – Kontrakt, który daje posiadaczowi prawo (ale nie obowiązek) do otrzymania od sprzedającego opcję kwoty różnicy pomiędzy poziomem uzgodnionej w transakcji stopy realizacji Floor a poziomem rynkowej stopy procentowej, w przypadku gdy rynkowa stopa procentowa jest niższa od stopy realizacji Floor. Za uzyskanie prawa, kupujący płaci sprzedającemu premię.

Opcje niestandardowe (egzotyczne) – Opcje o indywidualnych cechach są nazywane opcjami egzotycznymi. Najczęściej występujące cechy to:

Knock Out/Reverse Knock Out – Opcja typu „knock-out” (bariera wyjścia) przestaje funkcjonować jako opcja standardowa, jeśli osiągnięty zostanie określony poziom ceny (bariera) w pewnym okresie lub w dniu wygaśnięcia opcji.

Knock In/Reverse Knock In – Opcja typu „knock-in” (bariera wejścia) zaczyna funkcjonować jako opcja standardowa, jeśli osiągnięty zostanie określony poziom ceny w pewnym okresie lub w dniu wygaśnięcia opcji.

Opcje Azjatyckie – Opcja azjatycka to opcja, której wycena, wartość rozliczenia lub kurs realizacji są zależne od średniej wartości instrumentu bazowego w określonym czasie.

A.3. Inne kwestie związane z ryzykiem instrumentów pochodnych

A.3.1. Sposób wykonania opcji

Sprzedający opcję jest narażony na nieograniczone straty, ponieważ ma on zobowiązanie wobec kupującego. Sprzedający otrzymuje premię od kupującego. Kupujący opcję płaci premię, aby uzyskać prawo zdefiniowane

poprzez warunki transakcji opcyjnej i jego strata jest ograniczona do wysokości zapłaconej premii. Nie dotyczy to utraty potencjalnych, alternatywnych korzyści.

Opcje dzielą się ze względu na sposób wykonania:

Opcje Europejskie: posiadacz opcji może wykonać opcję jedynie w określonym z góry dniu oznaczonym jako dzień realizacji opcji.

Opcje Amerykańskie: posiadacz opcji może wykonać opcję w dowolnym dniu trwania kontraktu opcyjnego.

Opcje typu Window: posiadacz opcji może wykonać opcję w okresie zdefiniowanym w warunkach transakcji.

A.3.2. Transakcje zabezpieczające

Zawieranie transakcji w celach zabezpieczających ma za zadanie zminimalizowanie lub zrównoważenie ryzyk finansowych, które mogą wystąpić w wyniku działalności finansowej lub komercyjnej Klientów. Ryzyka, które najczęściej podlegają zabezpieczeniu to ryzyko walutowe, ryzyko stopy procentowej, ryzyko zmiany cen na rynku energetycznym i towarowym, ryzyko zmiany cen akcji oraz ryzyko kredytowe.

Klient ma możliwość zabezpieczenia zidentyfikowanych ryzyk finansowych całkowicie bądź częściowo. Klient może się również nie zabezpieczać i pozostać całkowicie narażonym na ryzyka. Decyzja o tym, czy zabezpieczać się przed ryzykiem finansowym, należy do Klienta.

Wyłącznie Klient jest w pełni świadomy swojej sytuacji finansowej i ryzyk, dlatego też BNP Paribas Bank Polska S.A. („Bank”) będzie opierał się na instrukcjach Klienta i informacjach pochodzących od niego, co do celu transakcji finansowej (transakcji zabezpieczającej lub inwestycji).

A.3.3. Efekt dźwigni

Przez zakup np. opcji kupna, można uzyskać taki sam zysk, jak kupując sam instrument bazowy, ale inwestując o wiele mniej środków, ponieważ wartość instrumentu pochodnego (premia) jest tylko ułamkiem wartości instrumentu bazowego.

Mechanizm dźwigni działa w obie strony, co oznacza, że w przypadku spadku wyceny aktywów bazowych (np. zmiany kursu walutowego), procentowa zmiana wartości opcji może być znacznie wyższa niż procentowa zmiana wartości aktywów bazowych.

Efekt dźwigni może wystąpić także w przypadku strategii opcyjnych, w których na wartość całej strategii wpływ będzie miała proporcja wartości nominalnych opcji kupionych i sprzedanych.

A.3.4. Punkty swapowe

Każda transakcja walutowa kwotowana na inną datę rozliczenia niż data natychmiastowa (spot, tj. dwa dni robocze po dniu zawarcia transakcji) podlega korekcie o wysokość punktów swapowych. Punkty swapowe (terminowe) to ujemna lub dodatnia wielkość wynikająca z: różnicy w oprocentowaniu walut wchodzących w skład kwotowanej, pary walut (ilość waluty kwotowanej na jednostkę waluty bazowej), okresu trwania transakcji oraz poziomu kursu natychmiastowego (spot). Dla transakcji terminowej, której data rozliczenia przypada dwa dni robocze po dniu zawarcia transakcji, w sytuacji, w której oprocentowanie waluty bazowej jest niższe niż oprocentowanie waluty kwotowanej, przyjmują wartości dodatnie (kwotowanie z premią tzn. kurs terminowy jest wyższy niż kurs spot). Dla tego samego typu transakcji, w sytuacji, w której oprocentowanie waluty bazowej jest wyższe niż oprocentowanie waluty kwotowanej, przyjmują wartości ujemne (kwotowanie z dyskontem tzn. kurs terminowy jest niższy niż kurs spot).

A.4. Rachunkowość zabezpieczeń

Niniejszy dokument nie definiuje zasad stosowania rachunkowości zabezpieczeń i nie wyjaśnia, jak i kiedy powinna być stosowana. Klient, w celu lepszego zrozumienia działania rachunkowości zabezpieczeń, może odnieść się do stosowanych standardów rachunkowości.

B. Definicja różnych typów ryzyka

Poniżej przedstawiamy zestawienie najczęściej występujących ryzyk związanych z operacjami finansowymi.

B.1. Kategorie ryzyk

B.1.1. Ryzyko rynkowe lub ryzyko zmiany cen:

ryzyko, że wahania ceny instrumentu finansowego wynikające ze zmiany czynników rynkowych (takich jak stopy procentowe, kursy walutowe, indeksy) mogą wpływać negatywnie na osiągnięte wyniki finansowe.

Kursy walutowe, stopy procentowe, podobnie jak inne czynniki rynkowe (indeksy, ceny towarów), kształtują się zależnie od ogólnej sytuacji makroekonomicznej, kondycji gospodarki, jak również podlegają zmianom wynikającym z zachowania innych uczestników rynku pieniężnego. Oczekiwania innych uczestników rynku, prowadzona przez nich polityka, zawierane transakcje arbitrażowe (spekulacyjne), mogą mieć istotny wpływ na poziom i zmienność czynników rynkowych (parametrów cenowych), a tym samym na wycenę instrumentów finansowych i osiągnięte wyniki finansowe.

Ryzyko rynkowe dla części transakcji ma charakter liniowy, co oznacza, że zmiany kursów walut bądź stóp procentowych mogą przekładać się proporcjonalnie na wartość zawartych transakcji, a więc na realizowane na nich wyniki. Ryzyko może mieć jednak także charakter nieliniowy. W tym przypadku zmiana wartości instrumentów jest większa bądź mniejsza niż zmiana kursu walutowego bądź stopy procentowej i nie zmienia się ona proporcjonalnie, podążając za zmianą stóp procentowych bądź kursów walutowych.

Poniżej zaprezentowano podstawowe kategorie ryzyka rynkowego:

Ryzyko walutowe: ryzyko, że zmiana ceny jednej waluty wobec innych(-ej) walut(y) negatywnie wpłynie na wycenę transakcji i w konsekwencji na wyniki finansowe Klienta, które uwzględniają rezultat tej wyceny. Cena waluty wyrażana jest poprzez jej kurs walutowy wobec innych walut.

Ryzyko stopy procentowej: ryzyko, że zmiany krajowych bądź zagranicznych stóp procentowych negatywnie wpłyną na wartość transakcji i w konsekwencji na wyniki finansowe Klienta. Ryzyko stopy procentowej dotyczy głównie instrumentów, których wartość (wycena) wprost zależy od stóp procentowych, tj. IRS, CIRS, opcji cap i floor. Dodatkowo poziom stóp procentowych ma wpływ na wartość wszystkich instrumentów finansowych.

Ryzyko zmiany cen towarów: ryzyko, że zmiana ceny towaru negatywnie wpłynie na wycenę transakcji i w konsekwencji na wyniki finansowe Klienta, które uwzględniają rezultat tej wyceny.

B.1.2. Ryzyko płynności:

ryzyko związane z brakiem możliwości bądź ograniczonym obrotem instrumentem finansowym, który nie może być kupiony lub sprzedany w dowolnym czasie lub cena po jakiej zostanie zrealizowana transakcja w istotny sposób odbiega od ceny, która mogłaby zostać uzyskana na w pełni płynnym rynku. Zwiększone ryzyko płynności może w szczególności wystąpić w sytuacji dekonstrukcji rynkowej.

Istnieje ryzyko, że w przypadku gdy Klient będzie chciał zakończyć transakcję przed jej uzgodnionym pierwotnie terminem, takie wcześniejsze zakończenie transakcji będzie istotnie utrudnione, będzie wymagało czasu lub będzie wiązało się z poniesieniem przez Klienta dodatkowych kosztów (w szczególności obejmujących koszty wynikające z negatywnych dla Klienta różnic (spreadu) pomiędzy cenami kupna i sprzedaży określonych instrumentów) lub strat (wcześniejsze rozwiązanie transakcji może skutkować niekorzystną dla Klienta wyceną transakcji w danym momencie, w zależności od czynników rynkowych). W szczególności wcześniejsze wyjście z inwestycji może być dokonane po gorszej dla Klienta cenie niż cena wynikająca z bieżącej wyceny rynkowej transakcji, o której był informowany Klient.

B.1.3. Ryzyko konieczności wniesienia zabezpieczenia:

Bank wyznacza codziennie wartość instrumentów będących przedmiotem transakcji, zależną od poziomu kursów walutowych, stóp procentowych i innych parametrów rynkowych. W przypadku, gdy wycena transakcji zawartej z Klientem jest negatywna (patrzac od strony Klienta), Bank może poprosić Klienta o wniesienie zabezpieczenia. Jego typ i wartość zostanie ustalona przez Bank, wg zasad określonych w regulaminach i umowach stosownych dla danego typu transakcji.

Klient będzie zobowiązany uzupełnić wymaganą wartość zabezpieczenia w przypadku pogłębiania się negatywnej wyceny transakcji.

B.1.4. Ryzyko kredytowe kontrahenta:

ryzyko, że kontrahent, z którym transakcja została zawarta lub emitent (wystawca) instrumentu finansowego (którym w relacji do Klienta jest Bank) nie będzie w stanie/ nie wywiąże się ze swoich zobowiązań. Ryzyko to obejmuje w szczególności ryzyko upadłości Banku.

Bank zawierając umowy instrumentów pochodnych uwzględnia ryzyko swoich kontrahentów i w zależności od oceny ryzyka prosi o ustanowienie zabezpieczeń.

Można wydzielić następujące kategorie ryzyka kontrahenta:

Niewypełnienie zobowiązań kredytowych: sytuacja, w której przed kontraktowym terminem rozliczenia druga strona transakcji np. z uwagi na swoją złą sytuację finansową, odmawia realizacji swoich zobowiązań, w tym wynikających z transakcji z innymi kontrahentami.

Ryzyko niewypełnienia zobowiązań kredytowych przez kontrahenta jest silnie związane z ryzykiem rynkowym – można założyć, że dla takiego samego typu transakcji, wyższe ryzyko rynkowe pociąga za sobą zwiększone ryzyko kontrahenta.

Niewypełnienie zobowiązań w dniu rozliczenia (ryzyko rozliczeniowe): ryzyko, że jedna strona nie wypełni warunków kontraktu wobec drugiej strony w chwili rozliczenia tego kontraktu. W zależności od typu instrumentu nie nastąpi wymiana kwot rozliczenia bądź rozliczenie poprzez różnicę kwot zobowiązań (strona o wyższych zobowiązaniach nie zapłaci różnicy).

B.1.5. Ryzyko zaciągnięcia zobowiązania finansowego w wyniku zawarcia transakcji: zawarcie transakcji przez Klienta powoduje zaciągnięcie zobowiązania wobec Banku, które może polegać w szczególności na: zapłacie za kupowaną walutę, zapłacie premii lub kwoty rozliczenia (w nieokreślonej z góry wysokości), konieczności dostarczenia sprzedawanej waluty.

B.1.6. Ryzyko niedopasowania zabezpieczenia:

oznacza zmniejszoną skuteczność zawartych transakcji zabezpieczających spowodowaną nieodpowiednim dopasowaniem transakcji bądź grup transakcji (tzw. strategii) do zabezpieczanej działalności. Niedopasowanie zabezpieczenia wynikać może z różnic w wielkości, czasie rozliczenia, walucie, między zabezpieczanymi przepływami działalności biznesowej i tymi, generowanymi przez instrumenty zabezpieczające.

Przykładowo, stosowanie przez Klienta walutowych transakcji zabezpieczających (tzw. hedging), np. kontraktów FX Forward bądź Opcji walutowych, gdy przeprowadzane transakcje walutowe są niedopasowane pod względem terminów bądź kwot do rzeczywistych przepływów walutowych Klienta, będzie prowadzić do braku zabezpieczenia ryzyka walutowego.

Zauważmy, że gdy transakcje zabezpieczające będą musiały być rozliczane niezależnie od tego, czy mają pokrycie przez przepływy z działalności biznesowej (która jest zabezpieczana).

B.1.7. Ryzyko jednostronnego wcześniejszego zamknięcia transakcji przez Bank:

ryzyko jednostronnego wcześniejszego zamknięcia transakcji polega na ryzyku, że Bank dokona jednostronnego, wcześniejszego zakończenia transakcji, w określonych w odpowiedniej umowie oraz regulaminach przypadkach (w szczególności, w sytuacji wystąpienia Przypadku Naruszenia). Takie wcześniejsze zakończenie transakcji będzie

C.1.1. Terminowe transakcje walutowe (FX Forward), terminowe transakcje walutowe z rozliczeniem netto do fixingu (Non-Deliverable-Forward/NDF), terminowe transakcje walutowe (Flexiterm Forward).

Opis:

Przez zawarcie transakcji FX Forward, sprzedający zobowiązuje się sprzedać kupującemu kwotę transakcji, a kupujący zobowiązuje się ją kupić za kwotę stanowiącą jej równowartość w walucie rozliczenia, obliczoną zgodnie z ustalonym w transakcji kursem wymiany.

W przypadku transakcji NDF - w dniu rozliczenia dokonywane jest rozliczenie netto kwoty płatności stanowiącej iloczyn kwoty transakcji i wartości bezwzględnej różnicy pomiędzy ustalonym kursem wymiany a kursem referencyjnym. W takim przypadku, jeżeli kurs wymiany w dniu fixingu będzie wyższy niż kurs referencyjny, to kupujący w dniu rozliczenia zapłaci sprzedającemu kwotę płatności, natomiast, jeżeli kurs wymiany w dniu fixingu będzie niższy niż kurs referencyjny, to w dniu rozliczenia sprzedający zapłaci kupującemu kwotę płatności.

Dzień rozliczenia transakcji FX Forward/ NDF przypada nie wcześniej, niż w trzecim dniu roboczym następującym po dniu zawarcia transakcji.

Przez zawarcie transakcji Flexiterm Forward, w dowolnym momencie okresu wymiany, po zawiadomieniu Banku o chęci dokonania częściowego rozliczenia Transakcji Flexiterm Forward, Klient ma prawo odpowiednio do kupna od Banku (w przypadku, gdy Klient jest Kupującym) lub sprzedaży Bankowi (w przypadku, gdy Klient jest Sprzedającym) Waluty Transakcji w kwocie równej co najmniej Minimalnej Kwocie Wymiany w zamian za Kwotę Rozliczenia płatną w odpowiednim Dniu Rozliczenia. W przypadku, gdy w Automatycznym Dniu Wymiany, różnica pomiędzy Kwotą Transakcji uzgodnioną w Warunkach Transakcji i Kwotą/ Kwotami Transakcji będącej/ych przedmiotem częściowego rozliczenia w Dacie/Datach Wymiany będzie różna od zera, Klient zobligowany jest do kupna od Banku (w przypadku, gdy Klient jest Kupującym) lub sprzedaży Bankowi (w przypadku, gdy Klient jest Sprzedającym) Waluty Transakcji w kwocie równej różnicy pomiędzy Kwotą Transakcji uzgodnioną w Warunkach Transakcji i Kwotą/ Kwotami Transakcji będącej/ych przedmiotem częściowego rozliczenia w Dacie/Datach Wymiany w zamian za Kwotę Rozliczenia płatną w Dniu Rozliczenia właściwym dla Automatycznego Dnia Wymiany

Zalety:

- Rynek walutowy jest bardzo płynny.
- Możliwość wyboru wielu walut.
- Poprzez wybór dnia rozliczenia terminowe transakcje walutowe można dopasować do indywidualnych potrzeb.

Wady:

- Transakcja ma charakter bezwarunkowy, a kurs wymiany jest ustalony. Oznacza to, że z transakcji nie można się wycofać, a rozliczenie następuje wg warunków ustalonych w momencie jej zawarcia. Nie można skorzystać z pozytywnej zmiany kursu wymiany walut, jeśli takowa zaistniałaby na rynku.
- Z uwagi na dopasowanie poszczególnych kontraktów do indywidualnych potrzeb Klientów oraz brak obrotu na giełdzie, dostępność wyceny transakcji może być przejściowo ograniczona.
- Konieczność wniesienia zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyka:

Ryzyko rynkowe: Ryzyko walutowe jest zależne od poziomu i od zmienności kursu pary walut.

Ryzyko płynności: Ryzyko płynności jest ograniczone w przypadku najważniejszych walut, takich jak: EUR, USD, JPY, GBP, PLN.

Ryzyko kontrahenta: zmiana warunków rynkowych może rodzić ryzyko odstąpienia kontrahenta o niskiej wiarygodności od wypełnienia zobowiązań na dzień rozliczenia transakcji. Zasadniczo, im dłuższy okres trwania transakcji tym wyższe ryzyko kontrahenta.

Ryzyko konieczności wniesienia zabezpieczenia: ryzyko konieczności ustanowienia przez Klienta zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena transakcji przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyko zaciągnięcia zobowiązania finansowego w wyniku zawarcia transakcji: zawarcie transakcji przez Klienta powoduje zaciągnięcie zobowiązania wobec Banku, które może polegać na: konieczności zapłaty za dostarczaną walutę lub konieczności zapłaty kwoty rozliczenia, lub konieczności dostarczenia sprzedawanej waluty.

C.1.2. Swapy walutowe (FX Swap)

Opis:

Przez zawarcie Swapa walutowego, Strony zobowiązują się do zawarcia dwóch transakcji walutowych – na potrzeby dokonania wymiany początkowej (*Initial Exchange*) i wymiany końcowej (*Final Exchange*), przeciwstawnej do wymiany początkowej co do kierunku. Dniem rozliczenia, zarówno dla wymiany początkowej jak i wymiany końcowej, może być dzień zawarcia (FX Today), dzień roboczy bezpośrednio po nim następujący (FX Tomorrow), drugi dzień roboczy następujący po dniu zawarcia (FX Spot) lub dzień roboczy przypadający nie wcześniej niż w trzecim dniu roboczym po dniu zawarcia (FX Forward).

Zalety:

- Rynek walutowy jest bardzo płynny.
- Możliwość wyboru wielu walut.
- Poprzez dobór dnia rozliczenia FX Swap można dopasować do indywidualnych potrzeb.

Wady:

- transakcja ma charakter bezwarunkowy, a kursy wymian są ustalone. Oznacza to, że z transakcji nie można się wycofać, a rozliczenie następuje wg warunków ustalonych w momencie jej zawarcia. Nie można skorzystać z pozytywnej zmiany kursu wymiany walut, jeśli takowa zaistniałaby na rynku.
- Z uwagi na dopasowanie poszczególnych kontraktów do indywidualnych potrzeb Klientów oraz brak obrotu na giełdzie, dostępność wyceny transakcji może być przejściowo ograniczona.
- Konieczność wniesienia zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyka:

Ryzyko rynkowe: Ryzyko walutowe jest zależne od poziomu i od zmienności kursu pary walut.

Ryzyko płynności: Ryzyko płynności jest ograniczone w przypadku najważniejszych walut, takich jak: EUR, USD, JPY, GBP, PLN.

Ryzyko kontrahenta: zmiana warunków rynkowych może rodzić ryzyko odstąpienia kontrahenta o niskiej wiarygodności od wypełnienia zobowiązań na dzień rozliczenia transakcji. Zasadniczo, im dłuższy okres trwania transakcji tym wyższe ryzyko kontrahenta.

Ryzyko konieczności wniesienia zabezpieczenia: ryzyko konieczności ustanowienia przez Klienta zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena transakcji przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyko zaciągnięcia zobowiązania finansowego w wyniku zawarcia transakcji: zawarcie transakcji przez Klienta powoduje zaciągnięcie zobowiązania wobec Banku, które polega na konieczności zapłaty za kupowaną walutę i konieczności dostarczenia sprzedawanej waluty.

C.1.3 Opcje walutowe kupna i sprzedaży (Call, Put)

Opis:

Opcja waniliowa kupna – Call. Przez zawarcie opcji kupna, kupujący opcję nabywa prawo do nabycia w dniu realizacji od sprzedającego opcję, a sprzedający opcję, zobowiązuje się sprzedać kwotę transakcji za kwotę rozliczenia stanowiącą jej równowartość w walucie rozliczenia, obliczoną zgodnie z kursem realizacji. W zamian za nabycie powyższego prawa, kupujący opcję zapłaci premię na rzecz sprzedającego opcję w dniu płatności premii.

Opcja waniliowa sprzedaży – Put. Przez zawarcie opcji sprzedaży kupujący opcję nabywa prawo do sprzedaży w dniu realizacji sprzedającemu opcję, a sprzedający opcję, zobowiązuje się do kupna kwoty transakcji za kwotę rozliczenia stanowiącą jej równowartość w walucie rozliczenia obliczoną zgodnie z kursem realizacji. W zamian za nabycie powyższego prawa, kupujący opcję zapłaci premię na rzecz sprzedającego opcję w dniu płatności premii.

W przypadku braku wykonania opcji kupna bądź opcji sprzedaży przez jej posiadacza (np. dla opcji będącej „poza pieniądzem”) – opcja wygasa bez rozliczenia.

Opcja Barierna Knock-In.

Przez zawarcie umowy opcji Knock-In, kupujący opcję nabywa prawo realizacji określonej opcji bazowej pod warunkiem, że w okresie obserwacji bariery kurs referencyjny bariery osiągnie poziom bariery. W przypadku nieziszczenia się powyższego warunku – opcja wygasa

Opcja Barierna Double-Knock-In.

Przez zawarcie umowy opcji Double-Knock-In kupujący opcję nabywa prawo realizacji określonej opcji bazowej pod warunkiem, że w okresie obserwacji bariery kurs referencyjny bariery osiągnie co najmniej jeden z dwóch poziomów bariery. W przypadku nieziszczenia się powyższego warunku – opcja wygasa.

Opcja Barierna Knock-Out.

Przez zawarcie umowy opcji Knock-Out kupujący opcję nabywa prawo realizacji określonej opcji bazowej pod warunkiem, że w okresie obserwacji bariery kurs referencyjny bariery nie osiągnie poziomu bariery. W przypadku nieziszczenia się powyższego warunku – opcja wygasa.

Opcja Barierna Double-Knock-Out.

Przez zawarcie umowy opcji Double-Knock-Out kupujący opcję nabywa prawo realizacji określonej opcji bazowej pod warunkiem, że w okresie obserwacji bariery kurs referencyjny bariery nie osiągnie żadnego z dwóch poziomów bariery. W przypadku nieziszczenia się powyższego warunku – opcja wygasa.

Opcja Azjatycka

Opcja walutowa (kupna – Call lub sprzedaży – Put), której kurs referencyjny (opcja typu Average Rate Option) lub której kurs realizacji (opcja typu Average Strike Option) określany jest jako (ważona) średnia arytmetyczna lub (ważona) średnia geometryczna bazowego kursu walutowego w okresie zdefiniowanym w warunkach transakcji. Poprzez zastosowanie uśredniania kursu opcje azjatyckie są uważane za mniej wrażliwe na krótkotrwałe wahania rynkowych kursów walutowych.

Zalety:

- Możliwość wykorzystania do zabezpieczenia przed ryzykiem kursowym (walutowym);
- Potencjalny zysk jest w zasadzie nieograniczony zarówno dla kupującego opcję kupna (Call), jak i dla kupującego opcję sprzedaży (Put).
- Dla nabywcy opcji potencjalna strata jest ograniczona do pełnej wysokości zapłaconej premii zarówno dla kupującego opcję kupna (Call), jak i dla kupującego opcję sprzedaży (Put).

Wady:

- Sprzedający opcję walutową jest narażony na nieograniczone straty zarówno w przypadku opcji kupna (Call), jak i opcji sprzedaży (Put). Dotyczy to w szczególności przypadku niewłaściwego wykorzystania opcji dla celów zabezpieczających. Kupujący opcję ponosi koszt premii.
- Wycena opcji jest zależna od tzw. zmienności implikowanej, która jest parametrem rynkowym, którego poziom może nie być dostępny dla Klientów Banku.
- Z uwagi na duże zróżnicowanie oferowanych opcji oraz brak obrotu na giełdzie, dostępność wyceny transakcji może być ograniczona.
- Konieczność wniesienia zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyka:

Ryzyko rynkowe: Ryzyko rynkowe w głównej mierze zależy od oczekiwań zmienności kursu pary walut (instrumentem bazowym jest kurs walutowy), czasu pozostającego do rozliczenia, a także zwykle w mniejszym stopniu od stóp procentowych dla walut określonych w transakcji.

W przypadku opcji, wahania kursów walutowych bezpośrednio wpływają na wartość transakcji. Co do zasady można założyć, że im większe wahania, tym większe ponoszone ryzyko wystawcy opcji i tym wyższa cena nabycia opcji.

Ryzyko ponoszone przez sprzedającego opcje Call i Put jest nieograniczone.

W przypadku opcji barierowych, wycena opcji jest bardzo wrażliwa na zmiany kursu referencyjnego zwłaszcza, gdy kształtuje się on w okolicach poziomu bariery.

Ryzyko rynkowe opcji przekłada się bezpośrednio na poziom ryzyka kontrahenta. Jest tak dlatego, iż dodatnia wycena rynkowa opcji w momencie jej rozliczenia powoduje konieczność pokrycia kwoty wyceny przez wystawcę (sprzedającego) opcję.

Ryzyko płynności jest zwykle ograniczone w przypadku transakcji opartych na kursach walutowych dla najważniejszych walut, jak: EUR, USD, JPY, GBP, czy też PLN. Ryzyko płynności może być wyższe dla tzw. opcji egzotycznych (np. barierowych, azjatyckich), którymi obrót na rynku jest mniejszy niż w przypadku prostych opcji waniliowych.

Ryzyko kontrahenta: Ryzyko, że kontrahent nie będzie w stanie/ nie wywiąże się ze swoich zobowiązań.

Kupno opcji walutowych

Maksymalna strata dla kupującego opcję (kupna lub sprzedaży) – to wysokość zapłaconej premii. Tym niemniej w przypadku, gdy sprzedający opcję odmówi posiadaczowi opcji jej realizacji, posiadacz opcji utraci potencjalne korzyści, które mógłby osiągnąć w przypadku wykonania opcji.

Sprzedaż opcji walutowych

Sprzedający opcję musi wypełnić swoje zobowiązania, jeśli posiadacz opcji chce wykonać swoje prawo. Strata sprzedającego (wystawcy opcji) jest teoretycznie nieograniczona. Oznacza to konieczność pokrycia pełnej kwoty wyceny opcji przez sprzedającego (wystawcę) opcji.

Ryzyko konieczności wniesienia zabezpieczenia: przy sprzedaży opcji walutowych przez Klienta, ryzyko konieczności ustanowienia przez Klienta zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena transakcji przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyko zaciągnięcia zobowiązania finansowego w wyniku zawarcia transakcji: zawarcie transakcji przez Klienta powoduje zaciągnięcie zobowiązania wobec Banku, które może polegać na:

- konieczności zapłaty za kupowaną walutę lub konieczności zapłaty kwoty rozliczenia, lub konieczności dostarczenia sprzedawanej waluty - przy sprzedaży opcji walutowej przez Klienta,
- konieczności zapłaty premii - przy kupnie opcji walutowej przez Klienta.

C.2. Instrumenty na stopę procentową**C.2.1. Opcje na stopy procentowe (Cap, Floor)****Opis:**

Opcja Cap. Przez zawarcie opcji na stopy procentowe Cap, kupujący opcję nabywa prawo, a sprzedający opcję zobowiązuje się, jeżeli kupujący opcję skorzysta z tego prawa, do przekazania na jego rzecz w każdym dniu rozliczenia odsetek naliczonych w danym okresie odsetkowym od kwoty bazowej według stopy referencyjnej ustalonej dla tego okresu odsetkowego w zamian za odsetki naliczone w tym okresie odsetkowym od kwoty bazowej według stopy realizacji. W zamian za nabycie powyższego prawa, kupujący opcję zapłaci premię na rzecz sprzedającego opcję w dniu płatności premii. Strony uzgadniają liczbę okresów odsetkowych.

Opcja Floor. Przez zawarcie opcji na stopy procentowe Floor, kupujący opcję nabywa prawo, a sprzedający opcję zobowiązuje się, jeżeli kupujący opcję skorzysta z tego prawa, do przekazania na jego rzecz w każdym dniu rozliczenia odsetek naliczonych w danym okresie odsetkowym od kwoty bazowej według stopy realizacji w zamian za odsetki naliczone w tym okresie odsetkowym od kwoty bazowej według stopy referencyjnej ustalonej dla tego okresu odsetkowego. W zamian za nabycie powyższego prawa, kupujący opcję zapłaci premię na rzecz sprzedającego opcję w dniu płatności premii. Strony więcej uzgadniają liczbę okresów odsetkowych.

Opcje Cap oraz Floor są zatem instrumentami, których wartość zależy przede wszystkim od różnicy między stopą referencyjną, a stopą realizacji w poszczególnych okresach rozliczeniowych oraz od kwoty bazowej (nominału) transakcji. Rozliczenia odsetek następują z częstotliwością odpowiadającą okresom odsetkowym.

Barierowe Opcje na stopę procentową. Dla opcji na stopę procentową Cap oraz Floor możliwe jest wprowadzenie bariery aktywującej (opcje Cap/Floor Knock-In) lub bariery deaktywującej (opcje Cap/Floor Knock-Out).

Opcja Cap/Floor Knock-In.

Przez zawarcie umowy opcji Cap/Floor Knock-In (barierowej) kupujący opcję nabywa prawo realizacji określonej opcji bazowej (Cap lub Floor) pod warunkiem, że w okresie obserwacji bariery stopa referencyjna bariery osiągnie poziom bariery. W przypadku nieziszczenia się powyższego warunku opcja wygasa, a żadna ze stron nie jest zobowiązana do dokonania dalszych płatności z jej tytułu.

Opcja Cap/Floor Knock-Out.

Przez zawarcie umowy opcji Cap/Floor Knock-Out (barierowej) kupujący opcję nabywa prawo realizacji określonej opcji bazowej pod warunkiem, że w okresie obserwacji bariery stopa referencyjna bariery nie osiągnie poziomu bariery. W przypadku nieziszczenia się powyższego warunku opcja wygasa, a żadna ze stron nie jest zobowiązana do dokonania dalszych płatności z jej tytułu.

Zalety:

- Pozwala na zabezpieczenie się przed ryzykiem stopy procentowej.
- Pozwala na elastyczne dopasowanie do zabezpieczanej działalności biznesowej.
- Dla kupującego opcje Cap bądź Floor potencjalna strata z opcji jest ograniczona do wysokości zapłaconej premii.

Wady:

- Sprzedający opcję Cap bądź Floor jest narażony na nieograniczone straty zarówno w przypadku Cap, jak i Floor. Dotyczy to w szczególności przypadku niewłaściwego wykorzystania opcji dla celów zabezpieczających.
- Kupujący opcję ponosi koszt premii.
- Z uwagi na dużą elastyczność w kształtowaniu parametrów opcji oraz brak obrotu na giełdzie, dostępność wyceny transakcji może być ograniczona.
- Konieczność wniesienia zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyka:

Ryzyko rynkowe: Ryzyko rynkowe zależy od zmienności stóp procentowych (stopa procentowa jest instrumentem bazowym dla opcji Cap/ Floor) w okresie trwania opcji. Im większa zmienność rynkowych stóp procentowych oraz im wyższa kwota bazowa opcji tym wyższe ryzyko rynkowe.

Ryzyko płynności: Ryzyko płynności opcji na stopę procentową może być nieco wyższe niż dla transakcji opartych na kursie walutowym (np. opcji walutowych FX) i głównie dotyczy opcji egzotycznych, np. Cap i Floor z barierą.

Ryzyko kontrahenta:

Kupno opcji na stopę procentową

Maksymalna strata na transakcji opcji dla kupującego opcję (Cap i Floor) to wysokość zapłaconej premii. Tym niemniej w przypadku, gdy sprzedający opcję odmówi posiadaczowi opcji jej realizacji, posiadacz opcji utraci potencjalne korzyści, które mógłby osiągnąć w przypadku wykonania opcji.

Sprzedaż opcji na stopę procentową

Sprzedający opcję musi wypełnić swoje zobowiązania, jeśli posiadacz opcji (kupujący) będzie chciał wykonać swoje prawa. Strata sprzedającego (wystawcy opcji) jest w zasadzie nieograniczona i odpowiada ryzyku rynkowemu, które materializuje się w dniach rozliczeń okresów odsetkowych transakcji. Na kształtowanie się wyceny opcji na stopę procentową, a więc na ryzyko związane ze sprzedażą opcji, duży wpływ ma nie tylko poziom stóp procentowych, ale również ich oczekiwanej zmiany w czasie.

Ryzyko konieczności wniesienia zabezpieczenia: przy sprzedaży opcji na stopę procentową przez Klienta, ryzyko konieczności ustanowienia przez Klienta zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena transakcji przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyko zaciągnięcia zobowiązania finansowego w wyniku zawarcia transakcji: zawarcie transakcji przez Klienta powoduje zaciągnięcie zobowiązania wobec Banku, które może polegać na:

- konieczności zapłaty kwoty rozliczenia - przy sprzedaży opcji na stopę procentową przez Klienta,
- konieczności zapłaty premii - przy kupnie opcji na stopę procentową przez Klienta.

C.2.2. Swapy procentowe – Interest Rate Swap (IRS)

Opis:

Przez zawarcie transakcji IRS, strony zobowiązują się w okresie od dnia rozpoczęcia do dnia zakończenia do dokonania w każdym dniu płatności odsetek wymiany płatności odsetkowych. Kwota odsetek należnych w dniu dokonania płatności dla każdej ze stron transakcji jest obliczana według określonej w warunkach transakcji stopy referencyjnej. W szczególności jedną ze stawek referencyjnych może być stopa stała.

Strony mogą dodatkowo uzgodnić w szczególności, że wysokość kwoty bazowej będzie zmienna w okresie od dnia rozpoczęcia do dnia zakończenia.

Zalety:

- Możliwość zamiany zmiennej stopy procentowej na stałą, stałej na zmienną, zmiennej na inną zmienną – zgodnie z potrzebami.
- Możliwość dopasowania warunków płatności odsetkowych kredytu do warunków rynkowych.
- Elastyczne terminy poszczególnych okresów odsetkowych i czas trwania kontraktu.
- Dostępność w najważniejszych walutach.

Wady:

- W przypadku zamiany zmiennej stopy procentowej na stałą stopę procentową, nie można skorzystać z ewentualnego spadku stóp procentowych. W przypadku zamiany stałej stopy procentowej na zmienną stopę procentową, nie można skorzystać z ewentualnego wzrostu stóp procentowych.
- Konieczność wniesienia zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyka:

Ryzyko rynkowe: Ryzyko stóp procentowych zależy od poziomu stóp procentowych w okresie trwania instrumentu. Jeśli instrument jest wyrażony w walucie obcej (innej niż waluta lokalna/ rozliczeniowa Klienta), dla transakcji IRS wystąpi również ryzyko walutowe.

Ryzyko płynności: w przypadku transakcji IRS ryzyko płynności jest ograniczone.

Ryzyko kontrahenta to ryzyko braku regulowania zobowiązań przez drugą stronę transakcji, polegające na braku rozliczenia płatności odsetkowych w poszczególnych okresach odsetkowych.

Ryzyko kontrahenta jest zależne od wyceny transakcji, tym wyższe im większe kwoty płatności odsetkowych w poszczególnych okresach.

Ryzyko rozliczeniowe jest ograniczone z uwagi na fakt, iż między stronami nie są wymieniane znaczące kwoty bazowe, ale płatności odsetkowe.

Ryzyko niedopasowania zabezpieczenia: ryzyko, które może powstać np. w wyniku spłaty kredytu zabezpieczonego przez zawarty kontrakt IRS i braku jednoczesnego zamknięcia tego kontraktu w momencie spłaty kredytu. W takim przypadku kontrakt IRS powinien być traktowany jako otwarta na ryzyko ekspozycja, podatna na zmiany wartości rynkowych stóp procentowych. Konieczność rozliczania płatności odsetkowych występuje niezależnie od tego, czy kredyt, który kontrakt IRS zabezpieczał istnieje, czy został spłacony.

Ryzyko zaciągnięcia zobowiązania finansowego w wyniku zawarcia transakcji: zawarcie transakcji przez Klienta powoduje zaciągnięcie zobowiązania wobec Banku, które polega na konieczności zapłaty płatności odsetkowych lub kwoty różnicy odsetek.

Ryzyko konieczności wniesienia zabezpieczenia: ryzyko konieczności ustanowienia przez Klienta zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena transakcji przekroczy określony w umowie poziom.

C.2.3. Swapy walutowo-procentowe – Cross Currency Interest Rate Swap (CIRS)**Opis:**

Przez zawarcie transakcji CIRS, strony zobowiązują się w okresie od dnia rozpoczęcia do dnia zakończenia do:

(a) dokonania wymiany kwot bazowych w taki sposób, że:

- jeżeli została uzgodniona wymiana początkowa i końcowa kwot bazowych, wówczas nastąpi wzajemne przekazanie między Bankiem a Klientem uzgodnionych kwot; albo
- jeżeli została uzgodniona tylko wymiana końcowa kwot bazowych, wówczas kwoty bazowe będą wymienione tylko raz.

oraz

(b) dokonania w każdym dniu płatności odsetek wymiany płatności odsetkowych w taki sposób, że Bank przekaże Klientowi kwotę odsetek naliczonych w danym okresie odsetkowym od kwoty bazowej Banku według stopy referencyjnej Banku, a Klient przekaże Bankowi kwotę odsetek naliczonych w tym samym okresie odsetkowym od kwoty bazowej Klienta według stopy referencyjnej Klienta.

Zalety:

- Możliwość dopasowania jednocześnie struktury stóp procentowych i kursów walutowych do potrzeb zabezpieczenia ryzyka określonych przez Klienta.
- Do zawarcia kontraktu CIRS nie jest wymagana zapłata premii.
- Elastyczne terminy poszczególnych okresów odsetkowych i czas trwania kontraktu.
- Dostępność w najważniejszych walutach.

Wady:

- W przypadku zamiany zmiennej stopy procentowej na stałą stopę procentową, nie można skorzystać z ewentualnego spadku stóp procentowych. W przypadku zamiany stałej stopy procentowej na zmienną stopę procentową, nie można skorzystać z ewentualnego wzrostu stóp procentowych.
- Konieczność wniesienia zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena przekroczy określony w umowie poziom.

Ryzyka:

Ponieważ transakcje walutowej wymiany stóp procentowych (CIRS) są w pewnym sensie złożeniem kontraktów IRS oraz transakcji walutowych, ryzyka generowane dla nabywców kontraktów CIRS są analogiczne, jak w przypadku IRS i transakcji FX.

C.3. Instrumenty towarowe**C.3.1. Swapy towarowe (Commodity Swap)****Opis:**

Przez zawarcie transakcji Swapa towarowego, Strony zobowiązują się w okresie od dnia rozpoczęcia do dnia zakończenia do dokonania, w każdym dniu płatności, rozliczenia przez zapłatę lub otrzymanie kwoty płatności,

Strategie symetryczne lub niesymetryczne

Strategie symetryczne charakteryzują się równowagą praw i obowiązków stron przeprowadzających daną transakcję. W przypadku strategii niesymetrycznych mamy do czynienia z różną wartością obowiązków i praw kupującego i sprzedającego strategię.

Nabywca takich strategii, chcąc sfinansować zakup opcji, zgadza się na wystawienie opcji o wyższej wartości nominalnej.

Strategie jedno- lub wielookresowe

Strategie mogą zostać przygotowane w tak sposób, że swoim działaniem będą obejmować jeden bądź wiele okresów. Przez jednookresową strategię rozumie się taką kombinację instrumentów, że ich rozliczenie następuje w z góry określonym czasie oraz wszystkie jej składniki są rozliczane bądź wygasają jednocześnie.

W przypadku strategii wielookresowych, część instrumentów rozlicza się (bądź wygasa) wcześniej, a część instrumentów rozlicza się (bądź wygasa) później, przy czym późniejsze rozliczenia mogą być w szczególności realizowane wielokrotnie.

Szczególnym przypadkiem strategii wielookresowych są takie strategie, gdzie wybrane ich składniki mogą być włączane bądź wyłączane w zależności od zaistnienia określonych warunków ustalonych w parametrach transakcji. Przykładem jest strategia, gdzie w przypadku przekroczenia przez kurs walutowy określonego poziomu następuje jej przedłużenie na okres odpowiadający okresowi początkowemu, tj. od momentu zawarcia transakcji do momentu sprawdzenia warunku przedłużenia strategii.

Zalety:

- Można stworzyć rozwiązanie dopasowane do potrzeb dla konkretnego problemu lub celu.
- Większa elastyczność niż w przypadku pojedynczych instrumentów (terminowych transakcji walutowych bądź opcji).
- Możliwość stworzenia struktury, w których Klient nie płaci premii netto.

Wady:

- Wartość struktury opcyjnej w większości przypadków nie zachowuje się podobnie jak para walut instrumentu bazowego.
- Bardzo często struktury są złożone i na tyle skomplikowane, że do ich zawarcia, późniejszego monitorowania, przeprowadzania wyceny konieczna jest specjalistyczna wiedza oraz znaczne zasoby po stronie Klienta.
- Konieczność wniesienia zabezpieczenia pieniężnego w przypadku, gdy negatywna wycena przekroczy określony w umowie poziom.

ⁱ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE wraz z jej aktami delegowanymi, wykonawczymi oraz krajowymi przepisami implementującymi jej postanowienia.